



Araştırma Makalesi • Research Article

A Research On Postgraduate Theses On Political Socialization In Turkey (1988-2022)

Türkiye’de Siyasal Toplumsallaşma Alanında Hazırlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma (1988-2022)

Şükrü TÜRKÖZ¹

Elif Nagihan TÜRKÖZ²

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 22 September 2022

Received in revised: 24 October 2022

Accepted: 24 October 2022

Keywords:

Political Socialization

Analysis of Graduate Theses

Political Sociology

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the postgraduate theses on political socialization in Turkey in terms of various variables. The study aims to create a framework for academics interested in the subject. Research data were collected using document analysis technique, one of the qualitative research data collection methods. 100 postgraduate theses registered in the National Thesis Center database of the Council of Higher Education were examined. Descriptive content analysis technique was used to analyze the research data. The frequency and percentage values of the findings are shown in the tables. According to the research findings, most postgraduate theses in the field of political socialization were completed at Selçuk University and Süleyman Demirel University. The most studied topics in the field are gathered under the titles of political socialization agents such as “education/school and media” and adolescence/youth period. Political socialization agents such as family and peer groups and the subjects of “religion-political socialization relationship” have been studied less in postgraduate theses.

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru tarihi: 22 Eylül 2022

Düzeltilme tarihi: 24 Ekim 2022

Kabul tarihi: 24 Ekim 2022

Anahtar Kelimeler:

Siyasal Toplumsallaşma

Lisansüstü Tezlerin Analizi

Siyaset Sosyolojisi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu anlamda çalışma, konuya ilgi duyan akademisyenler için bir yol haritası oluşturmayı amaçlamaktadır. Araştırma verileri, nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında kayıtlı 100 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulguların frekans ve yüzde değerleri tablolarda gösterilmiştir. Araştırma bulgularına göre siyasal toplumsallaşma alanında en çok lisansüstü tez sırasıyla Selçuk Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi bünyelerinde tamamlanmıştır. Alanda en çok çalışılan konular ise “eğitim/okul ve medya” gibi siyasal toplumsallaşma araçları ile ergenlik/gençlik dönemi siyasal toplumsallaşması başlıklarında toplanmıştır. Aile ve akran grupları gibi siyasal toplumsallaşma araçları ile “din-siyasal toplumsallaşma ilişkisi” konuları lisansüstü tezler içerisinde nispeten daha az çalışılmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Zübeyde Hanım Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, sukruturkoz@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ealtunten@hotmail.com

GİRİŞ

Bireyin toplumun bir üyesi haline gelmesini sağlayan süreci kısaca toplumsallaşma olarak adlandırabiliriz. Bu anlamda “bir toplumun üyesi haline gelmek, o toplumdaki toplumsal ilişkileri belirleyen normların, değerlerin, inançların benimsenmesi ya da içselleştirilmesini gerektirmektedir” (Akin, 2011: 140). İnsan toplumları varlığını kültürel değerlerin benimsenmesi ve gelecek nesillere sistematik olarak aktarılması yoluyla koruduğundan, topluma yeni dâhil olan bireylere ortak yaşamın kurallarını öğreten ve toplumsallaşma olarak adlandırılan bu süreç kültürel aktarımın da temelini oluşturur (Koştaş, 1987: 329; Türkkahraman, 2000: 17). Bireyin siyasal açıdan toplumsallaşması olarak ifade edebileceğimiz *Siyasal Toplumsallaşma* ise genel toplumsallaşma sürecinin bir türüdür. Bu açıdan siyasal toplumsallaşma, toplumsallaşma sürecinin bir parçası olarak bireyin siyasal alandaki değer, tutum ve davranışlarının geliştiği süreci ifade etmektedir. Bu anlamda toplum içerisinde yaşayan kişi, bir yandan o toplumun genel kültürel değerlerini özümserken diğer taraftan o toplumun siyasal konulardaki yaklaşımlarını da tanımaya ve siyasal kültürünü benimsemeye başlar. Başka bir ifadeyle siyasal toplumsallaşma, bireyin siyasal formasyonlarını (siyasal eğilim, davranış, ilke vb.) ve siyasal kimliğini kazanmasını sağlayarak onu siyasal sistemin bir unsuru haline getirir (Beşirli, 2005: 252). Alkan’a (1979: 8) göre siyasal toplumsallaşma, “toplumsal-siyasal çevre ile birey arasında yaşam boyu süren dolaylı ve doğrudan etkileşim sonucunda, bireyin siyasal sistemle ilgili görüş, davranış ve değerlerinin gelişmesi” sürecidir. Bu süreçte kişi, birey-devlet ilişkileri ve siyasal katılma aşamasında vereceği kararlara etki eden faktörler hakkında bir öğrenme süreci yaşar (Türkkahraman, 2000: 23). Mevcut siyasal sisteme sadakat bağlarının geliştiği ve birey açısından “siyasal öğrenme süreci” olarak da ifade edebileceğimiz bu süreç çok erken yaşlardan itibaren başlar ve hayat boyu devam eder (Easton and Hess, 1962: 246; Easton, 1968: 125).

Siyasal toplumsallaşma süreci özellikle siyasal sistemler açısından önem taşır. Siyasal sistemin istikrarını koruyabilmesi ve hayatına devam edebilmesi için egemenliği altında bulundurduğu toplumun üyelerinde siyasal sistemin bütününe yönelik sadakat bağları geliştirmesi zaruridir. Bu nedenle bütün siyasal sistemler kendi toplumlarının üyelerini vatandaş olarak tanımlar ve onları siyasal sistemin vatandaşlarından beklediği rollere göre eğitmeye çalışır. Aksi durumda toplumsal alanda baş gösterecek düzensizlikler siyasal sistemin sonunu getirecektir (Easton, 1957: 311; Hyman, 1969: 10; Easton ve Dennis, 1965: 41). Ağırlıklı olarak bireyin toplumun siyasal kültürünü benimsemesi şeklinde gerçekleşen siyasal toplumsallaşma süreci bazen bireyin de toplumu siyasal açıdan etkilemesine ve topluma yön vermesine imkân tanır. Dolayısıyla sürecin yalnızca bireyin pasif bir özne olarak toplumdan etkilendiği, tek taraflı bir sosyalleşme süreci şeklinde tanımlanması yanlış olacaktır. Bu anlamda birey açısından siyasal toplumsallaşma süreci hayat boyu devam eden, birey ve toplumun karşılıklı etkileşimiyle şekillenen bir süreçtir.

Siyasal toplumsallaşma alanı üzerine ilk araştırmalar II. Dünya Savaşı (1939-1945) sonrasında, siyaset bilimi araştırmalarının odak noktasında ve siyasal davranışa yönelik daha geniş bir ilginin parçası olarak 1950’lerin sonlarında başlamıştır (Niemi ve Hepburn, 1995: 7). Bu anlamda siyasal toplumsallaşma kavramı üzerinde kapsamlı olarak duran ilk çalışma Herbert H. Hyman’ın 1959 yılında yayımladığı *Political Socialization* isimli kitabıdır (Akin, 2009: 55). 1960’larla birlikte özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) siyasal toplumsallaşma alanına yoğun bir ilgi gösterilmiştir. Bu kapsamda özellikle erken çocukluk döneminde siyasal öğrenme (Easton, 1962; Easton ve Dennis, 1965), kişilik ve siyasal toplumsallaşma ilişkisi (Froman, 1961; Greenstein, 1965), siyasal toplumsallaşma sürecinde ailenin rolü (Davies, 1965, Dowse, 1971), eğitim sistemi temelinde özellikle okul/lise ve akran gruplarının etkisi (Ziblatt, 1965; Langton, 1967; Prewitt vd.,1970), siyasal katılım ve lider seçimini etkileyen faktörler (Prewitt, 1965) gibi konu başlıkları yoğun olarak çalışılmıştır. Bu araştırmalardaki genel eğilim, siyasal davranışın öğrenilmiş davranış olduğu yönündedir (Niemi ve Hepburn, 1995: 7)

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, siyasal toplumsallaşma çalışmaları makro ve mikro düzeylerde olmak üzere iki başlık altında tasnif edilmektedir. Buna göre, makro düzeyde siyasal toplumsallaşma çalışmaları, siyasal sistemlerin normlarının toplumun üyelerine (vatandaşlara) nasıl telkin edildiğine ilişkin araştırmaları kapsamaktadır. Mikro düzeyde siyasal toplumsallaşma çalışmaları ise bireylerin siyasal gelişim ve öğrenme süreçlerini inceleyerek, bireyin siyasal sistemle olan bağlarını inşa ettiği kalıplar ve süreçler üzerine araştırmaları yoğunlaştırmaktadır (Sapiro, 2004: 2). Bireylerin siyasal gelişiminin haritasını ortaya çıkarmayı amaçlayan siyasal toplumsallaşma araştırmalarının ulaştığı sonuçlara göre, bu süreç bireyin hayatı boyunca aile, okul/egitim sistemi, arkadaş/akran grupları, siyasal partiler/örgütler ve medya gibi çok farklı toplumsallaşma araçlarının göreceli katkılarıyla şekillenmektedir. Bununla birlikte büyük ölçüde aile ve eğitim sistemi üzerine odaklanan araştırmalar özellikle resmi eğitimin siyasal toplumsallaşma sürecinde oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır (Langton ve Jennings, 1968: 852). Bu anlamda bireylerde siyasal yaşama dair ilk farkındalık ailede başlamakla birlikte okullardaki yurttaşlık/vatandaşlık bilgisi derslerinin siyasal sistemle ilgili öğrenmeyi teşvik ettiği savunulmaktadır. Bu nedenle erken dönem alanyazında, bireyin siyasal davranışının öncüllerini arayan araştırmacıların erken çocukluk dönemlerinden işe başlaması gerektiği (Niemi ve Hepburn, 1995: 7-8) önerilmiştir.

ABD’de başlayan ilk ve önemli çalışmaların ardından 1990’larla birlikte Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde siyasal toplumsallaşma alanına yönelik çalışmalara olan ilginin arttığı görülmektedir. Bu çerçevede özellikle siyasal eğitim üzerine akademik çalışmalara Avrupa’da daha fazla ilgi gösterilmektedir (Niemi ve Hepburn, 1995: 12). Türkiye’de ise siyasal toplumsallaşma kavramını merkeze alan çalışmaların ilk örnekleri (Tokgöz, 1978; Alkan, 1979; Alkan ve Ergil, 1980) 1970’li yılların sonlarında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (AÜSBF) bünyesinde çalışmalarını sürdüren akademisyenlerin öncülüğünde yayınlanmıştır. 1980’li yılların sonlarından itibaren sayıca az da olsa kavramla ilgili lisansüstü tezlerin hazırlanmaya başladığı görülmektedir. Ancak siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü çalışmalar 2000’li yıllarla birlikte ivme kazanmış ve özellikle son yıllarda dikkat çekici biçimde artış göstermeye başlamıştır. Bununla birlikte Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında yapılmış lisansüstü tezleri konu alan kapsamlı bir analiz çalışması bulunmamaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezleri farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Siyasal toplumsallaşma alanında üretilen lisansüstü tezlerin incelenmesi, alanda hazırlanan çalışmalara bütüncül bir bakışı mümkün kılacaktır. Ayrıca çalışmanın, gelecek dönemlerde alanda üretilecek lisansüstü tezlerin konularının belirlenmesi aşamasında araştırmacılara katkı sağlaması beklenmektedir. Bu kapsamda araştırmanın genel çerçevesi aşağıdaki sorular bağlamında belirlenmiştir:

1. Tezler yıllara/dönemlere göre nasıl bir dağılım göstermiştir?
2. Tezlerin lisansüstü düzeylere (yüksek lisans ve doktora) göre dağılımı nasıldır?
3. Tezlerin üniversiteler, enstitüler ve ana bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
4. Tezlerde kullanılan araştırma desenleri/yöntemleri nelerdir?
5. Tezlerde kullanılan veri toplama ve analiz yöntemleri nelerdir?
6. Araştırmacıların tez başlıklarında kullandıkları kavram tercihleri nelerdir?
7. Tezlerin yazım diline göre dağılımı nasıldır?
8. Tezlerin konulara göre dağılımları nasıldır?

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında yapılan lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışmanın lisansüstü öğrenciler başta olmak üzere konuya ilgi duyan akademisyenlere siyasal toplumsallaşma alanıyla ilgili lisansüstü tez literatürünü bütüncül olarak inceleme imkânını sunması beklenmektedir. Bu anlamda konuya ilgi duyan araştırmacılar için çalışma bir yol haritası oluşturmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de genellikle lisansüstü tez yazım süreçlerinde akademisyen adayları/araştırmacılar alana ait literatürü bütüncül olarak inceleyemedikleri takdirde, birbiriyle benzer hatta aynı başlıklarda/içerikte tezler hazırlanabilmektedir. Bu anlamda araştırmacıların tez yazım süreçlerinde zaman ve emek kaybı yaşamaları arzu edilmeyen durumlardan birisidir. Özellikle siyasal toplumsallaşma konusunda lisansüstü tez yazmayı/tez önerisi hazırlamayı

düşünen lisansüstü öğrencilerin/akademisyenlerin aynı minvalde, birbirine benzeyen, birbirini tekrar eden tezler hazırlamasına mâni olmak temel amaçlardan birisidir. Bu tür tez inceleme ve analiz çalışmalarının temel yararlarından birisi de lisansüstü tez konusu seçerken adayların alanda daha önce çalışılmamış veya daha detaylı olarak çalışılmasına ihtiyaç duyulan konulara yönlendirilmelerini kolaylaştırmak, tekrara düşmeden yeni ve ilgi çekici konular üzerinde yoğunlaşmalarını sağlamaktır. Ayrıca çalışma, başta lisansüstü tez yazarları olmak üzere alanda çalışan bütün akademisyenlerin kendi çalışmalarını, alanda hazırlanmış diğer tezlerle/çalışmalarla mukayese etmesine de imkân tanyacaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, siyasal toplumsallaşma alanıyla ilgili hazırlanmış ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan tezlerin doküman/belge analizi yöntemine göre incelenmesine dayanan betimsel bir içerik analizidir. Doküman incelemesi nitel araştırmalarda “araştırması hedeflenen konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 187). Betimsel içerik analizi ise “belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır” (Çalık ve Sözbilir, 2014: 34). Betimsel içerik analizi çalışmalarının genel amacı, ele alınan konu kapsamında genel eğilimin belirlenmesi ve gelecekte yapılması planlanan akademik çalışmalara yol göstermesidir (Ültay vd., 2021: 190). Bu çalışma kapsamında betimsel içerik analizi tekniği çerçevesinde Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında yapılan lisansüstü çalışmalardaki genel eğilimlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır, bu bağlamda elde edilen verilerden yola çıkarak ortaya konulan analizlerin önümüzdeki yıllarda yapılması planlanan tez çalışmalarına yol gösterici olması hedeflenmiştir. Çalışmanın evrenini, Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan tezler oluşturmuştur. Örneklem ise YÖK ulusal tez merkezi veri tabanında bulunan ilgili tezlerin tümüdür. Bu kapsamda örneklem, araştırma evrenini oluşturan bütün tezleri kapsayacak biçimde belirlenmiştir.

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmanın amacı YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan *Siyasal Toplumsallaşma* alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden bir tarama gerçekleştirilmiş ve konuyla ilgili lisansüstü (yüksek lisans/doktora) çalışmalar değerlendirmeye tabi tutulmuştur. YÖK Ulusal Tez Merkezi sisteminin arama motorunda “başlık, konu ve dizin” sınırlaması olmaksızın “siyasal toplumsallaşma” ve “political socialization” terimleri ile yapılan taramada, alanla ilgili 1988-2022 yılları arasındaki 34 yıllık dönemde tamamlanmış 69’u yüksek lisans, 31’i doktora tezi olmak üzere toplamda 100 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tamamlanmasına rağmen sisteme girilmemiş ve dolayısıyla tarama sonucunda sistemde görünmeyen tezler ile henüz hazırlanma aşamasındaki (tamamlanmamış) lisansüstü tezler inceleme kapsamına dâhil edilmemiştir. Sistem üzerinden ilgili tarama ve tespit işlemleri yaklaşık üç aylık bir zaman diliminde (01.06.2022-05.09.2020 tarihleri arasında) gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında yalnızca *siyasal toplumsallaşma* alanıyla doğrudan ilgili lisansüstü tezler incelenmiş, konu ile ilgisi olmayan tezler ise çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Tarama sonrasında tespit edilen lisansüstü tezler içerik çözümlemesine tabi tutularak analiz edilmiştir. Çalışmada içerik çözümlemesine temel oluşturan kategoriler ise tezin yılı, tezin hangi üniversite, enstitü ve anabilim dalı bünyesinde hazırlandığı, tezin konusu, yazım dili, tezin yöntemi (araştırma deseni) ve tezde kullanılan veri toplama teknikleri olarak belirlenmiştir. Söz konusu kategoriler temel alınarak gerçekleştirilen tasnif işleminin ardından elde edilen bulguların frekans dağılımları ve yüzdeleri tablolarda gösterilmiş, verilere ilişkin yorumlar söz konusu tablolar referans alınarak yapılmıştır. İncelemeye tabi tutulan tezler D1 (Doktora Tezi) ve Y1 (Yüksek Lisans Tezi) şeklinde kodlanarak ilgili tablolarda belirtilmiş ve çalışmanın sonunda yer alan ek kısmında kronolojik olarak listelenmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Y. Lisans	Doktora	Toplam
-----	-----------	---------	--------

1988	1		1
1989	1		1
1990	1		1
1993		1	1
1995	1		1
1997	1	1	2
1998	1	3	4
1999	2		2
2000	2		2
2001	2		2
2002	1		1
2003	2	2	4
2004	3		3
2005	2		2
2006	4	1	5
2007	2		2
2008		1	1
2009	1	2	3
2010		2	2
2011	7	1	8
2012	2	1	3
2013	3	1	4
2014	3	3	6
2015	3		3
2016	3	1	4
2017	2	2	4
2018	6	1	7
2019	10	2	12
2020		2	2
2021	3	1	4
2022		3	3
Toplam	69	31	100

Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımını gösteren Tablo 1’e göre alanda hazırlanan lisansüstü çalışmaların 69’u yüksek lisans, 31’i de doktora tez çalışmasıdır. Yüksek lisans tezlerinin oranı (%69) beklenildiği gibi doktora tezlerinin oranından (%31) oldukça yüksektir. Tabloda YÖK Ulusal Tez Merkezi kayıtlarında alana ait ilk tezin 1988 yılına ait bir yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir. Halil Emlik tarafından “Siyasal Toplumsallaşma Süreci Açısından Atatürk’ün Düşünce Yapısının Oluşumunu Etkileyen Faktörler” adıyla hazırlanan tez çalışması, Doç. Dr. Ali Yaşar Sarıbay danışmanlığında Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Bahse konu tezin başlığındaki “siyasal toplumsallaşma” teriminin YÖK tez merkezi kayıtlarına hatalı olarak “siyasal toplulaşma” şeklinde girilmesinden dolayı çalışma ilk taramalarda fark edilememiştir. Ancak TÜBİTAK Türkiye belge sağlama sistemi (TÜBESS) ulusal kataloğunda yapılan çapraz tarama sonucunda alanla ilgili YÖK kayıtlarında görünen ilk tezin Emlik (1988) tarafından hazırlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Türkiye’de siyasal toplumsallaşma konusunda hazırlanan ikinci çalışma Murat Polat (Polat, 1989) tarafından Prof. Dr. Toktamış Ateş danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanan “Siyasal Toplumsallaşmada Ders Kitaplarının İçeriği ve Etkileri: İnkılap Tarihi Kitaplarının İçerik Çözümlemesi” adlı yüksek lisans tezidir. Tabloda en dikkat çekici veri ise 10 yüksek lisans, 2 doktora olmak üzere toplam 12 lisansüstü tezin 2019 yılında tamamlanmış bulunmasıdır. Bu sayı diğer yıllara nispeten belirgin şekilde yüksektir. Ayrıca 2011 (8 çalışma) ve 2018 (7 çalışma) yıllarına ait lisansüstü tez sayıları da diğer yıllara nispeten dikkat çekici biçimde yüksektir.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Dönemler Bazında Dağılımı

Dönem	Y. Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde (%)
1988-2000	10	5	15	15%
2001-2010	17	8	25	25%
2011-2022	42	18	60	60%
Toplam	69	31	100	100%

Siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin yaklaşık olarak 10'ar yıllık dönemler halinde dağılımını gösteren Tablo 2'ye bakıldığında, 1988-2000 yıllarına ait ilk dönemde %15 olan oranın, 2001-2010 yıllarını kapsayan dönemde %25'e çıktığı görülmektedir. Çalışmaların büyük çoğunluğunun (%60) son 11 yılda (2011-2022) toplandığı görülmektedir. Bu açıdan 2011 yılından sonraki dönemde alana ait çalışmalar ciddi oranda artışa geçmiştir. 1970'lerin sonunda başlayan ilk akademik çalışmaların 2000'li yıllarla birlikte yaygınlaşmasıyla birlikte konunun lisansüstü öğrencilerin ilgisini çekmiş olma ihtimalinden başka, bu artışın daha çok ilk dönem araştırmalarını yapan akademisyenlerin üniversitelerde lisansüstü düzeyde ders vermeye başlamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Başka bir deyişle siyasal toplumsallaşma kavramının akademik düzeyde bilinirliğinin artması ve bu alanda tez çalışmalarının ivme kazanmasında, alandaki lisansüstü derslerin ve konuyla ilgili çalışmaları bulunan tez danışmanlarının yönlendirici etkisinin olduğu ifade edilebilir. Zira sadece siyasal toplumsallaşma alanında değil, genel olarak Türkiye'de hazırlanan lisansüstü tezlerin konularının belirlenmesinde, ilgili anabilim dalında lisansüstü dersleri yürüten öğretim üyelerinin ve özellikle tez danışmanlarının etkisi oldukça yüksektir. Özellikle sosyal bilimler alanındaki lisansüstü tezlerde konunun belirlenmesi aşamasında danışman oldukça etkilidir. Bir araştırmaya göre sosyal bilimler alanında danışman önerisiyle tez konusunun belirleyen doktora adaylarının oranı %25 olarak belirlenmiştir (Alpaydın ve Akın, 2014: 11). Söz konusunun yüksek lisans tezleri olduğunda bu oranın daha yüksek olacağı tahmin edilebilir. Bu çalışmada da lisansüstü tezlerde konu belirlenmesi aşamasında danışman etkisinin belirleyici olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir. Örneğin Süleyman Demirel Üniversitesi bünyesinde hazırlanan 8 lisansüstü tezdən 4'ünün (D12, Y9, Y24, Y27) öğretim üyesi Prof. Dr. Şaban Sitembölükbaşı'nın danışmanlığında tamamlandığı tespit edilmiştir. Sitembölükbaşı'nın akademik yayınlarına göz atıldığında³ siyasal kültür, siyasal katılım, seçimler ve demokrasi kavramlarını konu alan ve bu açıdan siyasal toplumsallaşma kapsamında değerlendirilebilecek akademik yayınların öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu öğretim üyesinin danışmanlığını yaptığı lisansüstü öğrencilerini tez konusu belirleme noktasında siyasal toplumsallaşma alanına yönlendirmiş olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Y. Lisans	Doktora	Toplam
Selçuk Üniversitesi	5	4	9
Süleyman Demirel Üniversitesi	6	2	8
Gazi Üniversitesi	4	3	7
Ankara Üniversitesi	4	3	7
İstanbul Üniversitesi	4	2	6
Boğaziçi Üniversitesi	3	1	4
Hacettepe Üniversitesi	2	2	4
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	4		4
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	1	3
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	3		3
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	1	3
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	3		3
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1	2	3
Sakarya Üniversitesi	1	2	3

³ Bkz. <https://avesis.sdu.edu.tr/sabansitembolukbasi/yayinlar>.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi	1	1	2
Marmara Üniversitesi	2		2
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi		2	2
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	2		2
Trakya Üniversitesi	2		2
Fırat Üniversitesi	1	1	2
Balıkesir Üniversitesi	2		2
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2		2
Maltepe Üniversitesi		1	1
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi		1	1
Çukurova Üniversitesi	1		1
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	1		1
Ege Üniversitesi		1	1
İnönü Üniversitesi	1		1
İstanbul Teknik Üniversitesi	1		1
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1		1
Kırıkkale Üniversitesi	1		1
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1		1
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	1		1
Sabancı Üniversitesi	1		1
İstanbul Bilgi Üniversitesi	1		1
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1		1
Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	1		1
Galatasaray Üniversitesi		1	1
19 Mayıs Üniversitesi	1		1
Toplam	69	31	100

Siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında (Tablo 3) en fazla tezin Selçuk Üniversitesi (9) bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. İkinci sırada Süleyman Demirel Üniversitesi (8) bulunurken üçüncü sırayı Ankara ve Gazi Üniversiteleri (7) paylaşmaktadır. Bu açıdan İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde yer alan köklü üniversiteleri geride bırakan Selçuk Üniversitesinin (Konya) ilk sırada olması dikkat çekicidir. Daha ilginç ve şaşırtıcı olan, Isparta’da bulunan Süleyman Demirel Üniversitesinin ikinci sırada yer alması olmuştur⁴. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi de nispeten genç bir üniversite olmasına rağmen alanda hazırlanan tezlerin sayısı (4) bakımından dikkat çekmektedir. Lisansüstü tezlerin genellikle belirli üniversitelerde yoğun olarak yürütülmesinde ağırlıklı olarak gelişmiş üniversitelerde bölüm ve anabilim dallarındaki altyapı ve öğretim üyesi sayısının etkili olması beklenirken (Ahi ve Kıldan, 2013: 30), bu çalışmada ulaşılan veriler başka bir durumu işaret etmektedir. Bu anlamda Selçuk ve Süleyman Demirel üniversitelerinde siyasi toplumsallaşma alanındaki tezlerin daha çok sayıda yapılması, adı geçen üniversitelerde siyasi toplumsallaşma konusunda (veya yakın konularda) çalışmalarını yoğunlaştıran (özellikle sosyoloji bölümlerinde) ve lisansüstü derslerde öğrencileri bu alanlara yönlendiren, onları motive eden öğretim üyelerinin/tez danışmanlarının⁵ bulunmasıyla izah edilebilir.

⁴ Süleyman Demirel Üniversitesi’nin alanda hazırlanan lisansüstü tezlerin sayısı bakımından üst sıralarda yer almasında Prof. Dr. Şaban Sitembölükbaşı’nın şahsi gayretlerinin etkisi olabileceğinden çalışmanın bir önceki bölümünde söz edilmişti.

⁵ Siyasal Toplumsallaşma alanında en çok sayıda lisansüstü tezin hazırlandığı Selçuk Üniversitesi’nde de akademik danışmanların tez konusu tercihlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu kapsamda özellikle üniversitenin Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde 2004-2014 yılları arasında görev yapan öğretim üyesi Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın’ın bireysel etkisi göze çarpmaktadır. Akın, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı bünyesinde hazırlanan ilk doktora tezi olarak 2009 yılında tamamladığı “Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik-Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma” adlı araştırmasına ek olarak Konya’da öğretim üyeliği yaptığı süreçte alanla ilgili birçok lisansüstü tezin danışmanlığını yürütmüş, bunun yanında birçok lisansüstü tezin de izleme ve savunma jürilerinde görev almıştır (Bk. D25, D27, Y38, Y60). Ayrıca, bildiğimiz kadarıyla Türkiye’de ilk defa “siyasal toplumsallaşma” adlı doktora dersini 2013-2014 güz yarıyılında Selçuk Üniversitesi SBE Sosyoloji Ana Bilim Dalı bünyesinde açmış ve bir yarıyıl süreyle yürütmüştür.

Tablo 4. Lisansüstü Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü	Y. Lisans	Doktora	Toplam
Sosyal Bilimler Enstitüsü (SBE)	62	29	91
Eğitim Bilimleri Enstitüsü (EBE)	2	2	4
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (LEE)	3		3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (AİİTE)	2		2
Toplam	69	31	100

Siyasal toplumsallaşma alanındaki lisansüstü tezlerin hazırlandığı enstitüler bazında dağılımına bakıldığında (Tablo 4) tezlerin çok büyük oranda (%91) Sosyal Bilimler Enstitülerinin (SBE) bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. Bunun nedeni, siyasal toplumsallaşma alanının sosyoloji başta olmak üzere siyaset bilimi ve kamu yönetimi anabilim dallarıyla doğrudan ilişkili olması ve bu anabilim dallarında lisansüstü programların ağırlıklı olarak üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde bulunmasıdır. Ayrıca alanda sayıca birbirine yakın olan tezlerin tamamlandığı diğer enstitüler sırasıyla Eğitim Bilimleri Enstitüsü (4), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (3) ve Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü (2)'dir.

Tablo 5. Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	Y. Lisans	Doktora	Toplam
Sosyoloji	16	13	29
Kamu Yönetimi	21	3	24
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	11	4	15
Tarih	3	2	5
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	4	1	5
Halkla İlişkiler	2	2	4
Psikoloji	1	2	3
Eğitim Bilimleri	2	1	3
İlköğretim	3		3
Beden Eğitimi ve Spor		1	1
Ortadoğu Araştırmaları	1		1
Radyo TV ve Sinema	1		1
Gazetecilik	1	1	2
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği	1		1
Pazarlama İletişimi	1		1
Eğitim Programları ve Öğretim	1		1
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi		1	1
Uluslararası İlişkiler		1	1
Toplam	69	31	100

Siyasal toplumsallaşma alanında tamamlanan tezlerin Ana Bilim Dallarına göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 5), Sosyoloji Ana Bilim Dalının 16'sı yüksek lisans, 13'ü de doktora tezi olmak üzere toplamda 29 tez ile ilk sırada olduğu görülmektedir. İkinci sırada Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (24), üçüncü sırada ise Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı (15) gelmektedir. Alanda hazırlanan tezlerin toplamda %68'i bu üç anabilim dalından birinin bünyesinde tamamlanmıştır. Her üç anabilim dalının da çalışma konuları itibariyle birbirine yakın disiplinlerden oluştuğu düşünülürse bu durum normal karşılanabilir. Siyasal toplumsallaşma alanında Sosyoloji Ana Bilim Dalı bünyesinde hazırlanan doktora tezlerinin sayısı (13) diğer anabilim dallarından açık ara öndedir. Bu açıdan sosyoloji disiplini doktora seviyesinde siyasal toplumsallaşma konusunun daha çok önemsendiği söylenebilir. Diğer taraftan alanda en çok sayıda yüksek lisans tezi (21) Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı bünyesinde hazırlanmıştır. Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı bünyesinde hazırlanan yüksek lisans tezlerinin sayısı da (10) dikkat çekici düzeydedir. Bu verilerden hareketle siyasal toplumsallaşma konusunun yüksek lisans düzeyinde Kamu Yönetimi, Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dallarında bünyesinde daha çok

çalışıldığını, doktora düzeyinde ise sosyoloji anabilim dalının bu alana ağırlık verdiğini ifade etmek mümkündür. Tarih Ana Bilim Dalı ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalları 5’er tez ile siyasal toplumsallaşma konusunu en çok çalışıldığı diğer anabilim dallarıdır.

Tablo 6. Lisansüstü Tez Başlıklarında Kullanılan Kavramlar

Kavram Tercihi	Y. Lisans	Doktora	Toplam
Siyasal toplumsallaşma	18	8	26
Siyasal sosyalleşme	1	1	2
Siyasal sosyalizasyon	2		2
Politik sosyalleşme	2		2
Political socialization (ing)	4	1	5
Politik inşa	2	2	4
Siyasal inşa	1		1
Diğer	29	19	58
Toplam	69	31	100

Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin başlıklarında kullanılan kavram tercihlerine bakıldığında (Tablo 6), toplam 37 tezde (27 yüksek lisans, 10 doktora) “siyasal toplumsallaşma, siyasal sosyalleşme, siyasal sosyalizasyon, politik sosyalleşme, political socialization” kavramlarının tez başlıklarında açıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda en çok tercih edilen kavram olan “siyasal toplumsallaşma” kavramının açıkça kullanıldığı tez sayısı 26’dır. “Siyasal toplumsallaşma” yerine tez başlıklarında siyasal sosyalleşme (2), siyasal sosyalizasyon (2) ve politik sosyalleşme (2) kavramları birbirine eşit sayıda ve “siyasal toplumsallaşma” kavramına göre daha düşük oranda tercih edilmiştir. İngilizcede siyasal toplumsallaşma kavramı “political socialization” terimi ile karşılık bulduğu için İngilizce olarak yazılan 5 tezin başlığında bu kavram kullanılmıştır. Bunun dışında “siyasal toplumsallaşma kavramını açık olarak kullanmasa da “politik inşa (4) ve siyasal inşa (1)” kavramları toplamda 5 tezde tercih edilmiştir. Diğer başlığı altında tasnif edilen 58 tezin başlığında ise siyasal toplumsallaşma veya alternatifi olarak tercih edilen diğer kavramlar kullanılmamış, bunun yerine söz konusu kavramlar ilgili tezlerin alt bölüm başlıklarında kullanılmış veya YÖK tez sistemine veri girişi yapılırken anahtar kelime olarak tercih edilmiştir. Dolayısıyla, sayılan alternatif kavramlar arasında “siyasal toplumsallaşma” kavramının alanda hazırlanan lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak (%26) tercih edildiği görülmektedir. Bu aşamada tez başlıklarında “siyasal sosyalleşme” yerine “siyasal toplumsallaşma” kavramının neden daha yaygın olarak kullanıldığı sorulabilir. Türkiye’de “sosyal” kavramı bireyler arası birincil ilişkileri de işaret eden bir kavram olduğu için alanda yapılan çalışmalarda daha genel bir ilişki ağına işaret eden “toplumsal” kavramı daha çok tercih edilmektedir (Akin, 2009: 9). Diğer taraftan Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında yapılan ilk çalışmaların başlıklarında (Bkz. Tokgöz, 1978; Alkan, 1979; Alkan ve Ergil, 1980) “siyasal sosyalizasyon” veya “siyasal sosyalleşme” kavramlarının yerine “siyasal toplumsallaşma” kavramı tercih edildiği için akademik çalışmalarda kavramın bu şekilde yaygınlaştığı söylenebilir. Bu çalışmanın başlığında da söz konusu eğilim doğrultusunda “siyasal toplumsallaşma” kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

Tablo 7. Lisansüstü Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı

Dil	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Türkçe	60	29	89
İngilizce	9	2	11
Toplam	69	31	100

İncelenen lisansüstü tezlerin yazım diline göre dağılımını gösteren Tablo 7’ye bakıldığında, siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan tezlerin ağırlıklı olarak (89) Türkçe dilinde yazıldığı görülmektedir. 9’u yüksek lisans, 2’ si de doktora tezi olmak üzere toplamda 11 çalışmanın dili İngilizcedir. İngilizce olarak hazırlanan tezlerin 4’ü (D4,Y8,Y16,Y37) Boğaziçi Üniversitesi, 2’si (D16,Y42) Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2’si (Y3,Y17) İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, 1’i

(Y40) Marmara Üniversitesi 1'i (Y26) Sabancı Üniversitesi ve 1 tanesi de (Y32) İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesinde hazırlanmıştır.

Tablo 8. Lisansüstü Tezlerde Tercih Edilen Araştırma Yöntemi⁶

Yöntem	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde
Nitel	39	17	56	56%
Nicel	29	12	41	41%
Karma (Nicel+Nitel)	1	2	3	3%
Toplam	69	31	100	100%

Alanda hazırlanan tezlerde tercih edilen araştırma yöntemlerinin dağılımına bakıldığında (Tablo 8) hem yüksek lisans (39) hem de doktora (17) tezlerinde araştırmacılar tarafından en çok nitel araştırma yönteminin (toplamda %56) tercih edildiği görülmektedir. Özellikle Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezlerde ağırlıklı olarak literatür taraması ve doküman incelenmesi tekniklerine dayalı veri toplama bu durumun öncelikli nedenidir. Bunun yanında görüşme (derinlemesine/odak grup görüşmesi) tekniği de alanda hazırlanan tezlerde tercih edilen bir diğer veri toplama tekniğidir (Bkz. Tablo 9). Ayrıca, siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan çok sayıda tezin çocuklara ait ders kitapları, gazeteler, kanunlar-yönetmelikler, siyasal partilerin/örgütlerin tüzükleri ve propaganda metinleri gibi yazılı ve basılı metinlerin analiz edilmesine dayandığı göz önünde bulundurulursa, tezler içerisinde nitel araştırmaların payının yüksek olması doğal karşılanabilir. Ancak alanda hazırlanan çalışmalarda nicel araştırma yöntemi tercih edilen tezlerin oranı (%41) da oldukça yüksektir. Bu nicel çalışmalar genellikle anket ve tutum ölçekleri kapsamında belirlenen örneklemelerden toplanan verilerin belirli istatistik programları (ağırlıklı olarak SPSS) aracılığıyla analiz edilerek yorumlanmasına dayanmaktadır. Hem nicel hem de nitel yöntemleri bir arada kullanan karma yöntemle dayalı tezlerin sayısı (3) azdır.

Tablo 9. Lisansüstü Çalışmaların Veri Toplama ve Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı

Veri Toplama Teknikleri	Y. Lisans	Doktora	Toplam
Literatür Tarama/Doküman Analizi/İçerik Analizi	29	12	41
Görüşme	10	5	15
Anket + Ölçek	29	12	41
Karma (Anket + Görüşme)	1	2	3
Toplam	69	31	100

İncelenen lisansüstü tezlerde, tercih edilen yöntemle de doğrudan ilişkili bir dağılım dikkat çekmektedir (Tablo 9). Bu anlamda nitel yöntem tercih edilen çalışmalarda veri toplama ve analizinde doğal olarak literatür taraması, doküman analizi ve içerik analizi tekniklerinin payı oldukça yüksektir. Toplam 41 tezde söz konusu veri toplama tekniklerinden birisi tercih edilmiştir. Görüşme/mülakat tekniği ile veri toplanan tez sayısı yalnızca 15'tir. Anket ve tutum ölçekleri aracılığıyla verilerin toplandığı tez sayısı ise 41'dir. Bu tezlerde daha önce ifade edildiği üzere veriler soru ve tutum ölçeklerini içeren anket formları kanalıyla araştırma evrenine göre belirlenen örneklem üzerinden toplanmakta ve SPSS gibi nicel veri analiz programlarında analize tabi tutularak yorumlanmaktadır. Hem anket/ölçek hem de görüşme teknikleriyle karma veri toplanan çalışma sayısı ise yalnızca 3'tür.

Tablo 10. Lisansüstü Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

Konu	Yüksek Lisans (Y)	Doktora (D)	Toplam
Ergenlik/Gençlik /Üniversite Gençliği	Y17,Y19,Y20,Y21,Y24,Y25,Y38,Y42, Y43,Y46,Y48,Y50,Y51,Y52,Y55,Y57, Y58,Y61,Y67	D6, D11, D14, D22, D28,	24

⁶ Tezlerde tercih edilen yöntemlerin tasnifi, tez yazarlarının yöntem kısımlarında belirttikleri ifadelerle göre yapılmıştır. Dolayısıyla, nicel olarak gruplanan çalışmalarda da literatür taraması kısımları bulunmasına rağmen bu çalışmalar karma yöntem sınıflamasına dahil edilmemiştir. Bu anlamda araştırmaların temelde dayandığı veri toplama teknikleri esas alınarak bir gruptandırmaya gidilmiştir.

Medya/ Sosyal Medya	Y4,Y7,Y10,Y11,Y22,Y29,Y35,Y56,Y63,Y65,Y69	D5,D8,D13,D19,D21	16
Ders Kitapları, Vatandaşlık Eğitimi/Eğitim İdeolojisi, Çocukluk Dönemi	Y2,Y3,Y5,Y6,Y31,Y32,Y40,Y44,Y49	D1, D4, D7, D10	13
Siyasal Aidiyet, Siyasal Kültür, Siyasal Katılım	Y9,Y13,Y14,Y18,Y23,Y28,Y62,Y66	D23, D29	10
Siyasal Sistem, Demokrasi, Siyasal Partiler/Örgütler	Y15,Y34,Y30,Y39,Y53,Y60,Y64	D3, D9, D30	10
Din/Din Eğitimi	Y12, Y47	D12, D27	4
Göç/Göçmenler	Y37, Y54	D25	3
Aile	Y8, Y26, Y41		3
Siyasal Semboller	Y33	D2	2
Liderlik, Kişilik	Y1	D26	2
Şehitlik		D20, D31	2
Spor- Beden Eğitimi	Y16	D15	2
Kadın	Y27, Y68		2
Sivil Toplum/Sivil İtaatsizlik	Y45	D24	2
Siyasetçiler		D16	1
Sosyal İlişki		D17	1
Askerlik		D18	1
Korku	Y36		1
Edebiyat/Şiir	Y59		1
Toplam	69	31	100

Tablo 10, siyasal toplumsallaşma alanında yapılan lisansüstü tezlerin konu bazlı dağılımlarını göstermektedir. Tabloya bakıldığında en çok “Ergenlik/Gençlik /Üniversite Gençliği” konularının çalışıldığı (24) dikkati çekmektedir. Gençlik ve özellikle üniversite gençliğinin siyasal toplumsallaşma süreçleriyle ilgili çalışmaların ise ağırlıklı olarak son 10 yılda çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar çoğunlukla üniversite öğrencilerine yönelik hazırlanan anket ve tutum ölçekleri aracılığıyla toplanan verilerin analizi ve yorumlanmasına dayanmaktadır. Araştırmalarda genel olarak üniversite gençliğinin siyasal toplumsallaşmasına etki eden faktörler/aracılar tespit edilmeye çalışılmış ve üniversite eğitiminin siyasal toplumsallaşma sürecindeki önemine vurgu yapılmıştır. Siyasal toplumsallaşma sürecinde “medya/sosyal medya” etkisi konusu en çok çalışılan (16) ikinci konudur. Bu alandaki ilk dönem çalışmalarda televizyon, gazete ve dergi gibi geleneksel medya araçlarının bireyin siyasal toplumsallaşma sürecindeki etkisi doküman ve içerik analizleri aracılığıyla tespit edilmeye çalışılırken, özellikle son dönemde (2011-2022) hazırlanan tezlerde, son yıllarda kullanımı gittikçe yaygınlaşan yeni medyanın (internet ve sosyal ağlar) siyasal toplumsallaşma sürecindeki rolüne odaklanılmaktadır. “Ders Kitapları, Vatandaşlık Eğitimi/Eğitim İdeolojisi, Çocukluk Dönemi” olarak tasnif ettiğimiz başlıklar alanda en çok çalışılan üçüncü (13) sıradaki konu başlıklarıdır. Bu başlık altında toplanan çalışmalarda siyasal toplumsallaşma sürecinin en önemli basamaklarından biri olan çocukluk dönemi merkeze alınmaktadır. Bu bağlamda özellikle çocukluk döneminde bireyin okulla tanışması ve okulda verilen eğitiminin içeriğine odaklanılmaktadır. Bu kapsamda eğitimin ideolojik yönü ve özellikle vatandaşlık eğitiminin içeriği, alanda hazırlanan tez çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Konu itibarıyla dördüncü sırada yer alan ve “Siyasal Aidiyet-Siyasal Kültür-Siyasal Katılım” ile “Siyasal Sistem-Demokrasi-Siyasal Partiler/Örgütler” başlıklarında tasnif edilen lisansüstü tezler ise eşit oranlarda (%10) çalışılmıştır. Bu çalışmalarda genel olarak bir toplumun siyasal kültürüne göre şekillenen siyasal sistemin özellikleri tartışılarak, bireydeki siyasal aidiyet duygusunun gelişimi üzerinde durulmuş, demokratik siyasal sistemlerin vazgeçilmez bir unsuru olan siyasal partilerin/örgütlerin siyasal katılım noktasında üstlendiği rolün yanında bireyin siyasal toplumsallaşma sürecine olan katkıları da tespit edilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan siyasal toplumsallaşma sürecinde en önemli rolü üstlenen ailenin rolüne yönelik çalışmalar oldukça sınırlı sayıda (3) kalmıştır. Sayıca az da olsa siyasal toplumsallaşma konusunu “siyasal semboller, kadın, spor, korku, edebiyat/şiir, askerlik eğitimi, şehitlik, göç, sivil toplum” gibi kavramlar merkezinde ele alan lisansüstü çalışmalar da dikkat çekicidir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun kavramsal düzeyde ve nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğine dayanarak tamamlandığı görülmektedir. Alanda hazırlanan tezlerin beklenildiği gibi aile, okul, arkadaş grupları, siyasal partiler/örgütler ve medya/sosyal medya gibi çeşitli siyasal toplumsallaşma araçlarının süreçteki rolüne odaklandığı ifade edilebilir. Bu anlamda tezlerde tercih edilen çalışma konularının ağırlıklı olarak “üniversite gençliği/eğitim sistemi, medya ve siyasal partiler/örgütler” gibi siyasal toplumsallaşma araçları üzerinde daha çok yoğunlaştığı söylenebilir. Özellikle yüksek lisans düzeyinde hazırlanan çalışmalarda üniversite gençliğinin siyasal toplumsallaşma sürecine ilişkin benzer başlık ve içeriklerde lisansüstü tezlerin çoğalmaya başladığı görülmektedir. Elbette, farklı şehirler ve üniversiteler kapsamında benzer konulardaki çalışmaların artmasının bir mahzuru yoktur. Ancak, gelecek dönemlerde alanla ilgili yapılması düşünülen çalışmaların daha az çalışılan veya üzerinde hiç çalışma yapılmamış konulara eğilmesi yerinde olacaktır. Zira hem başlık hem de içerik olarak birbirini tekrar eden çalışmaların sayısını artırmanın alana yeni katkılar sunması beklenmemelidir. Diğer yandan, din-siyaset ilişkileri üzerine tartışmaların sık ve yoğun olarak yaşandığı Türkiye gibi bir ülkenin akademisinde, din-siyasal toplumsallaşma ilişkisi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların (%4) şaşırtıcı derecede yetersiz olduğu ifade edilmelidir. Akademisyenliğin çoğu kez aynı zamanda bir devlet memurluğu olduğu Türkiye üniversitelerinde lisansüstü tez öğrencilerinin din-siyaset ilişkileri gibi netameli konuları çalışmaya pek de istekli olmaması doğal karşılanmaktadır. Bu açıdan gelecek dönemlerde alanda lisansüstü tez hazırlamayı düşünebilecek araştırmacıların özellikle doktora düzeyinde, siyasal toplumsallaşma sürecinde din/mezhep inancının etkileri üzerine çalışmalar yapması alana katkı sağlayacaktır. Yüksek lisans düzeyinde ise araştırmacıların ABD ve Avrupa ülkelerine göre daha az çalışılmış, aile ve akran/arkadaş grupları gibi araçları merkeze alan konularda odak grup görüşmelerine dayalı nitel çalışmalara yönelmesi önerilebilir. Ayrıca Türkiye’de son yıllarda üzerinde çokça çalışılan bir konu olarak Suriyeli göçmenler/sığınmacılar temelinde meselenin siyasal toplumsallaşma (göçmenlerin siyasal entegrasyonu ve vatandaşlık ekseninde) boyutunda ele alınması alana katkı sunması bakımından yararlı olacaktır.⁷

Siyasal toplumsallaşma bağlamında alanda yapılması planlanan lisansüstü araştırmalarda birtakım zorluklar yaşanmaktadır. Bunların başında, özellikle anket-tutum ölçeği içerikli veri toplanması amaçlanan araştırmalarda araştırmacıların karşısına çıkan birtakım zorlayıcı bürokratik süreçler gelmektedir. Bu kapsamda üniversiteler bünyesinde alınması gereken etik kurul onayları süreci geciktirebilmekte ve hatta akamete uğratabilmektedir. Zira alan (siyaset sosyolojisi) gereği bireylerin siyasal düşünce, tutum ve davranışlarının şekillenme süreci hakkında veri toplaması gereken bir çalışmanın içeriğinde yer alan birtakım soruların (örneğin seçimlerde hangi siyasal partiye oy verdiniz/hangi adayı destekliyorsunuz vb.) doğal karşılanması gerekmektedir. Ancak, bu türden araştırma sorularının akademik çalışmalar/lisansüstü tezler kapsamında sorulması ilgili bürokratik karar alma mekanizmalarında bazı çekincelere neden olabilmekte ve konu sosyo-politik gerekçelerle bilimsel araştırma mantığı/kapsamı dışında değerlendirilebilmektedir. Hatta bu türden yaklaşımlar nedeniyle siyasal toplumsallaşma alanında hazırlanması planlanan bazı araştırma projeleri reddedilebilmektedir. Örneğin Türkiye’de özellikle erken çocukluk döneminde siyasal toplumsallaşma sürecinin durumuna ilişkin saha araştırmalarının neredeyse hiç yapılmamış olması benzer gerekçelere dayanmaktadır. Mevzuata göre “Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her tür ve derecedeki okul ve kurumlarda” yapılması planlanan saha araştırmaları için üniversite bünyelerinde alınması gerekli etik kurul izinlerine ek olarak bakanlık bürokrasisinden de araştırma için izin alınması gerekmektedir.⁸ Bazı durumlarda ise araştırma taleplerine üniversitelerce verilen etik kurul izinlerine rağmen il/ilçe Millî Eğitim Müdürlüklerinden

⁷ Bu minvalde güncel bir çalışma için bkz. Akyol, E. (2022). Political socialization experiences of Turkish citizen university students of Syrian origin, *International Journal of Intercultural Relations*, (87)142-156. Ayrıca bkz. Türk, E. (2020). Suriyeli Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Hakkındaki Görüş ve Beklentileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 162-176; Önür, H. (2021). Vatandaşlık Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 362-396.

⁸ Bkz. 28/02/2007 Tarihli ve 1084 Sayılı “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi”.

gerekli izinler çıkmayabilmektedir. Bu durumda siyasal içerikli veri toplamayı amaçlayan araştırmaların/araştırmacıların bürokratlarda ve özellikle öğrenci velilerinde çekince yaratmasından dolayı özellikle ilköğretim düzeyinde alana ait saha araştırmaları yapmak zorlaşmaktadır. Alanda yapılması planlanan çalışmalarda gerekli olan araştırma izinleri alınsa dahi sahada veri toplama aşamasında katılımcılar görüşme yapmaya veya anket doldurmaya pek de istekli davranmamaktadırlar. Zira konu siyaset olduğunda bireyler çoğu defa tutumlarını açıkça belirtmekten kaçınmakta, özellikle siyasal tercihlerine ilişkin beyanlarının ileride kendileri için bir problem yaratabileceğini düşünmektedirler. Bu nedenle bireyler siyaset sosyolojisi kapsamındaki bilimsel araştırmalara katılım noktasında tedirgin olmaktadır. Bu durumun Türkiye’de uzak/yakın dönemde yaşanan siyasal gelişmelerin/tecrübelerin toplumsal hafızada yarattığı derin sosyo-politik etkilerin bireylerde oluşturduğu ideolojik gerilimlerden kaynaklandığı ifade edilebilir. Daha da ilginç olan, sahada karşılaşılabilecek bu gerçekler/gereklere nedeniyle alanda araştırma yapmaya istekli olan lisansüstü öğrenciler dahi tezlerini kolayca tamamlayabilmek adına, anketlerini somut ve derinlemesine veri toplamaktan uzak, yüzeysel sorularla geçiştirmeye yönelebilmektedirler. Öyle ki, son yıllarda siyasal toplumsallaşma alanında tez yazan lisansüstü öğrencilerin hazırladığı anketlerin ekserisinde “hangi siyasal partiyi/adayı destekliyorsunuz?” gibi temel bir soru dahi yer almamaktadır. Böyle bir yaklaşım ise alanda yapılan çalışmalar açısından Türkiye’ye özgü bir durum olarak “siyasal toplumsallaşma başlığını taşıyan ancak içinde siyaset olmayan” tezler yazılmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, sorunun aşılması için siyaset ve sosyal bilimler ilişkili konularda (özellikle siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisi alanlarında) teklif edilecek saha araştırmaları projelerinin Millî Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ortaklaşa belirleyeceği ve ilgili disiplinlerde çalışan akademisyenlerin de yer alacağı bir komisyon tarafından değerlendirilerek karara bağlanması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahi, B. & Kıldan, A. O. (2013). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 23-46.
- Akın, M. H. (2009). Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik-Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi), Konya.
- Akın, M. H. (2011). *Toplumsallaşma Sözlüğü*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akyol, E. (2022). Political Socialization Experiences of Turkish Citizen University Students of Syrian Origin, *International Journal of Intercultural Relations*, 87, 142-156.
- Alkan, T. (1979). *Siyasal Toplumsallaşma- Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin, Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Alkan, T. ve Ergil, D. (1980). *Siyaset Psikolojisi: Siyasal Toplumsallaşma ve Siyasal Yabancılaşma*, Ankara: Turhan Kitabevi
- Alpaydın, Y. & Akın, M. H. (2014). Türkiye’de Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Doktora Tezi Hazırlamada Ana Yönelimler, *İnsan & Toplum*, 4(8), 1-28.
- Beşirli, H. (2005). “Politik Sosyalizasyon Araştırmaları ve Politik Sosyalizasyon Sürecinin Bir unsuru Olarak Kışla”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi (Istanbul Journal of Sociological Studies)*, Sayı: 31, 251-261.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizinin Parametreleri, *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Davies, J. C. (1965). The Family’s Role in Political Socialization, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 361(1), 10-19.
- Dowse, R. E. & Hughes, J. (1971). The Family, The School, And The Political Socialization Process, *Sociology*, 5(1), 21-45.
- Easton, D. (1957). The Function of Formal Education in a Political System, *The School Review*, Vol. 65(3), 304-316.
- Easton, D. (1968). The Theoretical Relevance of Political Socialization, *Canadian Journal Of Political Science / Revue Canadienne De Science Politique*, 1(2), 125-146.

- Easton, D. and Hess, R. D. (1962). The Child's Political Word, *Midwest Journal of Political Science*, 6(3), 229-246.
- Easton, D. & Dennis, J. (1965). The Child's Image Of Government, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 361(1), 40-57.
- Emlik, H. (1988). Siyasal Toplumsallaşma Süreci Açısından Atatürk'ün Düşünce Yapısının Oluşumunu Etkileyen Faktörler, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Froman Jr, L. A. (1961). Personality and Political Socialization, *The Journal of Politics*, 23(2), 341-352.
- Greenstein, F. I. (1965). Personality and Political Socialization: The Theories of Authoritarian and Democratic Character, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 361(1), 81-95.
- Hyman, H. H. (1969). *Political Soscialization*, Free Press, New York.
- Koştaş, M. (1987). Sosyalleşme (Socialisation), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 329-334.
- Langton, K. P. (1967). Peer Group and School and The Political Socialization Process, *American Political Science Review*, 61(3), 751-758.
- Langton, K. P. & Jennings, M. K. (1968). Political Socialization and The High School Civics Curriculum in The United States, *American Political Science Review*, 62(3), 852-867.
- Niemi, R. G. & Hepburn, M. A. (1995). The Rebirth of Political Socialization, *Perspectives on Political Science*, 24(1), 7-16.
- Önür, H. (2021). Vatandaşlık Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 362-396.
- Polat, M. (1989). Siyasal Toplumsallaşmada Ders Kitaplarının İçeriği ve Etkileri: İnkılap Tarihi Kitaplarının İçerik Çözümlemesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Prewitt, K. (1965). Political Socialization and Leadership Selection, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 361(1), 96-111.
- Prewitt, K. & Von Der Muhll, G. & Court, D. (1970). School Experiences and Political Socialization: A Study of Tanzanian Secondary School Students, *Comparative Political Studies*, 3(2), 203-225.
- Sapiro, V. (2004). Not Your Parents' Political Socialization: Introduction For A New Generation, *Annual Review of Political Science*, (7)1-23.
- Türk, E. (2020). Suriyeli Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Hakkındaki Görüş ve Beklentileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 162-176.
- Türkkahraman, M. (2000). *Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm*, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Ültay, E. & Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Tokgöz, O. (1978). Siyasal Toplumsallaşmada Kitle Haberleşme Araçlarının Rolü ve Önemi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: XXXIII, Eylül-Aralık, 79-92.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ziblatt, D. (1965). High School Extracurricular Activities And Political Socialization, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 361(1), 20-31.

EK: SİYASAL TOPLUMSALLAŞMA ALANINDA HAZIRLANAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN KRONOLOJİSİ

A-) DOKTORA TEZLERİ

- D1- Nuri Doğan (1993).** *İlk ve Ortaokul Dereceli Ders Kitapları ve Sosyalleşme (1876-1918)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.
- D2- Mimar Türkkahraman (1997).** *Siyasal İktidarların Meşrulaşmasında Sembollerin Rolü*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D3- Engin Başçı (1998).** *Türkiye’de İslami Akımların Siyasal Simge ve Model Aktarımı (Millî Görüş Hareketi ve Refah Partisi)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- D4- İsmail Kaplan (1998).** *The Ideology of National Education in Turkey And its Implications for Political Socialization (Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerindeki Etkisi)*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- D5- Nur Ündey (1998).** *Siyasi İktidarların Kazanılması veya Kaybedilmesinde Propagandanın Rolü*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Gazetecilik Ana Bilim Dalı.
- D6- Hayati Beşirli (2003).** *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Tutumları ve Bu Tutumlarını Etkileyen Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Süreçler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D7- Metin Mısırlı (2003).** *Cumhuriyet Dönemi İlk ve Orta Dereceli Okullarda Siyaset Eğitimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- D8- Fahri Yetim (2006).** *Ulus ve Zafer Gazetelerinin Karşılaştırmalı İncelemesi (1957-1960)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı.
- D9- Ensar Yılmaz (2008).** *DP’nin İktidara Geliş Süreci (1945-1950)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D10- Güven Gürkan Öztan (2009).** *Türkiye’de Çocukluğun Politik İnşası*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- D11- Mahmut Hakkı Akın (2009).** *Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik-Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D12- Hamza Bahadır Eser (2010).** *Dinin Siyasal Davranışlar Üzerindeki Etkisi Antalya Örnek Olay Araştırması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- D13- Haydar Gölbaşı (2010).** *Medyanın Seçmen Davranışları Üzerinde Etkileri: Sivas İli Örneği*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D14- Narin Bağdatlı Vural (2011).** *78 Kuşağının Toplumsal Belleği ve Tecrübesi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D15- Mutlu Türkmen (2012).** *Siyasal Toplumsallaşma Aracı Olarak Beden Eğitimi ve Spor; İşçi Sporları ve Türkiye’deki Etkileri (1923-1938)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- D16- Yaşar Suveren (2013).** *The Right Wing Conservative Politicians In Turkey: Ideological And Political Imaginations (Türkiye’de Sağ Muhafazakâr Siyasetçiler: İdeolojik ve Politik Tasavvurlar)*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D17- Adem Doğan (2014).** *Sosyal İlişkilerin Türk Seçmeninin Siyasal Davranışına Etkisi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D18- Haydar Pekdoğan (2014).** *Askerliğin Bireyin Toplumsallaşması Üzerine Etkileri (Bir Saha Araştırması)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- D19- Osman Metin (2014).** *Sosyal Medyanın Siyasal Toplumsallaşmaya Etkileri: Üniversite Öğrencileri Örneği*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- D20- Ali Davtalab (2016).** *Şehit Yakınlarının Siyasal Sosyalleşmesinde Sosyalizasyon Etmenlerinin Etkisi: Ankara Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

D21- Ahmet Tarık Türkmenoğlu (2017). *Siyasal Toplumsallaşma ve Medya (Üniversite Öğrencileri Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı.

D22- Petek Akman Özdemir (2017). *Genç Yetişkinlerin Siyasal Kimlik Biçimlenmesinin ve Toplumsal Katılımının Siyasal Toplumsallaşma Bağlamında İncelenmesi*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.

D23- Suat Taşkesen (2018). *Modern Dünyaya Özgü Bir Aidiyet Anlatısı: Aidiyet Siyaseti*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

D24- Duygu Güner (2019). *Türkiye’de Sivil Toplum Çalışanları: Neoliberalizm, Özneleşme ve Karşı Tutumlar*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

D25- Mustafa Arslan (2019). *Almanya’da Yaşayan Türklerin Siyasal Toplumsallaşma Süreci Kuzey Ren-Vestfalya Örneği*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

D26- Gökçe Özkılıççı (2020). *Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Liderlik, Kişilik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiler*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.

D27- Şükrü Türköz (2020). *Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde İmam Hatip Liselerinin Rolü: Mezunlar Üzerine Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

D28- Tuba Özhazinedar (2021). *Dünyada ve Türkiye’de 68 Olaylarının Karşılaştırmalı Bir İncelemesi*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı.

D29- Mhajibba Laghzal (2022). *Siyasal Kültürün Oluşumunda Etkili Olan Faktörler: Fas ve Türkiye Örnekleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

D30- Yusuf Yalanız (2022). *Türkiye Siyasal Hayatında Uzlaş Kültürü: Millî Görüş Partileri Örneği*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı.

D31- Şafak Aykaç (2022). *Vatan İçin Ölmek: Türkiye’de Şehit Asker Kültürünün Sosyo-Politik İnşası ve Şehit Aileleri Dernekleri*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.

B-) YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

Y1- Halil Emlik (1988). *Siyasal Toplumsallaşma Süreci Açısından Atatürk’ün Düşünce Yapısının Oluşumunu Etkileyen Faktörler*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı.

Y2- Murat Polat (1989). *Siyasal Toplumsallaşmada Ders Kitaplarının İçeriği ve Etkileri: İnkılap Tarihi Kitaplarının İçerik Çözümlemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.

Y3- Gül Mijgar (1990). *Children’s Picture Book And Fairy Tales in Turkey A Study in Political Socialization*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

Y4- Nüket Elpeze (1995). *Çocuklarda Siyasal Bilincin Oluşmasında İletişim ve İletişim Araçlarının Teorik ve Uygulamalı Çalışması*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.

Y5- Mahmut Celalettin Öktem (1997). *Ders Kitapları ve Siyasal Toplumsallaşma (1940-1960)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.

Y6- Demet Ünal (1998). *Cumhuriyet Hükümetlerinin İnsangücü Yetiştirme Çalışmaları (1923-1939)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı.

Y7- Hüseyin Nacaroğlu (1999). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Televizyonu’nun Siyasal Toplumsallaşma Sürecindeki Yeri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı.

Y8- Selda Şerifsoy (1999). *The Family in the Kemalist project of modernity in Turkey (1928-1950) (Kemalist Modernleşme Projesinde Aile (1928-1950))*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

Y9- Nilgül Varol (2000). *Kentler; Köyler; Siyasal Davranış; Siyasal Katılma; Siyasal Kültür; Siyasal Toplumsallaşma*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

- Y10- Serdar Öztürk (2000).** *Televizyonun Çocukların Siyasal Toplumsallaşmalarındaki Yeri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı.
- Y11- Aysel Akarsu (2001).** *Medyanın Politikaya Etkisi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y12- Suna Çarkçı (2001).** *Seçmen Davranışlarında Dinin Fonksiyonu: Bingöl Örneği*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y13- Ahmet Burak Kahraman (2002).** *Siyasal Katılıma Etki Eden Faktörler: Isparta Uygulaması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y14- Gökhan Zengin (2003).** *Siyasal Toplumsallaşma Etmenleri ve Siyasal Katılım İlişkileri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y15- Veli Çelik (2003).** *Siyasal Partiler ve Toplumsal Bütünleşme*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y16- Cenk Palaz (2004).** *State And Body: The Treatment of Physical Education During The Single-Party Period as a Case Study in Political Socialization (Devlet ve Beden: Türkiye Cumhuriyeti Tek Parti Döneminde Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Beden Terbiyesi)*, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı.
- Y17- Evrim Özgül Kazak (2004).** *Attitudes of the university youth towards authority: A comparative study in major universities of Ankara and İstanbul (Üniversite Gençliğinin Otoriteye Yönelik Tutumları: Ankara ve İstanbul'un Önde Gelen Üniversitelerinde Karşılaştırmalı Bir Çalışma)*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y18- Üstün Bayburtluoğlu (2004).** *Siyasal Katılımın Sosyolojik Özellikleri (Kırıkkale Uygulaması)*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y19- Levent Taş (2005).** *Üniversiteli Gençlerin Siyasal Katılım Davranışlarına Aile ve Arkadaş Gruplarının Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y20- Yakup Köseoğlu (2005).** *Sakarya Üniversitesi Öğrencilerinin Siyasal Değer ve Tutumları*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y21- Andaç Çuhadar (2006).** *Üniversite Öğretim Elemanı ve Öğrencilerinin Demokrasi Anlayışlarının Siyasal Toplumsallaşma Bağlamında Cinsiyet, Bilim Alanı, Akademik Aşama ve Siyasal Katılımcılık Değişkenleri Açısından İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Y22- Dilsad Şahin Acar (2006).** *Siyasal Kültür-İdeoloji-Medya Bağlamında, Ulusal Gazetelerin 2002 Genel Seçimleri Öncesi Gündem Oluşturan Siyasi Nitelikli Haberleri Üzerine Betimleyici Bir Araştırma*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y23- Esra Akay (2006).** *Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Kültür ve Siyasal Katılım Arasındaki İlişkinin Kavramsal Analizi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y24- Harun Çal (2006).** *Bireylerde Ergenlik Döneminde Siyasal Katılım ve Siyasal Etkinliğin Gelişimi-Isparta İli Örnek Olay Araştırması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y25- Hülya Yücel (2007).** *Popüler Kültürün Gençlerin Apolitikleşmesi Üzerindeki Etkisi: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y26- Tuba Nur Okcu (2007).** *Self-Esteem, Political Efficacy, and Perceived Parental Attitudes (Öz-Saygı, Siyasal Etkinlik ve Algılanan Anne-Baba Tutumları)*, Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.
- Y27- Nazlı Tekin (2009).** *Ev Kadınları ve Çalışan Kadınlar Arasında Siyasal Davranış Farklılıkları: Isparta Örnek Olay Araştırması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y28- Didem Çakmak (2011).** *Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımı ve Siyasal Katılıma İlişkin Tutumları (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği)*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı.

- Y29- Faruk Temel (2011).** *Siyasal Tercihlerin Oluşumunda Basının Rolü*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı.
- Y30- Gözde Müşerref Gezgüç (2011).** *1970'lerde CHP'nin 2000'lerde AKP'nin Yükselişi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y31- İbrahim İpek (2011).** *İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Hedeflere Uygunluğu Yönünden Değerlendirilmesi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı.
- Y32- Mesut Onatlı (2011).** *The Ideology of Stones: The empowerment of Kurdish children as political actors in Turkey (Taşların İdeolojisi: Türkiye'de Kürt Çocuklarının Politik Bir Aktör Olarak Güçlenmesi)*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşeri ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı.
- Y33- Özlem Dağgeçen (2011).** *Siyasal Simgelerin Siyasal Kültür ve Toplum Üzerine Etkileri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y34- Yusuf Yalanız (2011).** *Millî Görüş Partileri'nin Eğitim ve Kültür Programları*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- Y35- Berna Babayonuz (2012).** *Kosova'da Türkçe Eğitim Kapsamında Verilen Tarih Eğitiminin Program ve Ders Kitapları Yönünden İncelenmesi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı.
- Y36- İbrahim Yıldız (2012).** *Tek Parti Döneminde Siyasal İnşa Aracı Olarak Korku*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y37- Gülay Kılıçaslan (2013).** *Political mobilization of first and second generation forced migrants: The case of Kanarya Mahallesi (Birinci ve İkinci Kuşak Zorla Yerinden Edilmiş Kürtlerin Siyasal Mobilizasyonu: Kanarya Mahallesi Örneği)*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- Y38- Tuba Büyüktosunoğlu (2013).** *Selçuk ve Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin Siyasal Katılma Davranışları Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y39- Turgay Demir (2013).** *Çoğulcu Demokratik Siyasal Sistemler ve Siyasal Toplumsallaşma*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y40- Canan Özbey (2014).** *Political Socialization of Children During The Hamidian Era: The Periodical Çocuklara Rehber (II. Abdülhamid Döneminde Çocuğun Siyasal Toplumsallaşması: Çocuklara Rehber Dergisi)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- Y41- Evşen Altun (2014).** *Aile ve Siyasetin Yeniden Üretimi: Siyasal Toplumsallaşmada Ailenin Etkisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y42- Müge Bakioğlu (2014).** *A Qualitative Study On Political Socialization Of Adolescents İn Ankara (Ankara' Daki Ergenlerin Siyasal Sosyalleşmesi Üzerine Nitel Bir Çalışma)*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortadoğu Araştırmaları Ana Bilim Dalı.
- Y43- Ece Köse (2015).** *Üniversite Gençlerinin Toplumsal Hareketlere Katılım Biçim ve Dinamikleri: Ankara'da Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir Araştırma*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y44- Özge Sarıyer (2015).** *Erken Dönem Politik Sosyalleşme ve "Çocuklar İçin Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği"nin Türk Örneğine Uyarlanması*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Y45- Seyhan Atak (2015).** *Türkiye'deki Kürt Siyasal Hareketinde Sivil İtaatsizlik*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y46- Hatice Karipçin Teke (2016).** *Üniversite Gençliği ve Siyasal Katılım: Selçuk Üniversitesi Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y47- Selfet Duran (2016).** *Kültürel Proleterleşme ile Sınanma: Sınıf ve Kültür Bağlamında İstanbul Çeperindeki Alevilerin Siyasal Hareketliliği*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

- Y48- Yeliz Şahinbaş (2016).** *Gençliğin Siyaset Algısı ve Yönelimleri: Trakya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y49- Duygu Çanakçı (2017).** *Türkiye'de 1980 Sonrası Siyasal Toplumsallaşma: Çocukluğun Politik Tahayyülü*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- Y50- Yağmur Becel (2017).** *Türkiye'de Üniversite Gençliğinin Siyasal Katılım Durumu: Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y51- Ali Tosun (2018).** *Gençliğin Siyasal Katılıma İlişkin Algısı: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y52- Aynur Çam (2018).** *Gençlik Politik Mi, Apolitik Mi? Siyasetin Değişen Doğası: Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y53- Gülsen Çimen (2018).** *Siyasal Sosyalleşmeyi Etkileyen Faktörler (Konya İli CHP-MHP-AK Parti Üyeleri Örneği)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y54- Hacı Çevik (2018).** *Avrupa Ülkelerine Yapılan Göç Bağlamında Siyasallaşma: Kulu ve Cihanbeyli Örnekleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.
- Y55- Seda Artar Öztekin (2018).** *Türkiye'deki Gençlerin Oy Verme Davranışının Tüketici Davranışı Çerçevesinde İncelenmesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pazarlama İletişimi Ana Bilim Dalı.
- Y56- Sefa Türkdönmez (2018).** *Soğuk Savaş Döneminde Türkiye'de Öteki İmgesinin İnşası (1963-1973)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y57- Adnan Asma (2019).** *Toplumsallaşma Kurumlarının Yükseköğretim Öğrencilerinin Siyasal Toplumsallaşmasına Etkisi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Amme İdaresi Ana Bilim Dalı.
- Y58- Ayşenur Ergün (2019).** *Gençlerin Siyasal Toplumsallaşmasını Etkileyen Faktörler: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y59- Elif Tekdoğan (2019).** *Necip Fazıl Kısakürek'in Eserlerinde Gençliğin Politik İnşası*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y60- Ebubekir Siddık Uğuz (2019).** *Millî Görüş Gençliğinin Siyasal Toplumsallaşma Süreci*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Y61- Münire Gökçe Kalkan (2019).** *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılımı Üzerine Bir Araştırma: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi Örnekleri*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y62- Mehmet Emin Güven (2019).** *Seçmen Davranışları Yaklaşım Modelleri Kapsamında Malatya İli Milletvekili Genel Seçimleri (1991-2018) Sonuçlarının Analizi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y63- Pınar Karaca (2019).** *Sosyal Medya ve Demokratik Katılım İlişkisi: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyasında Sosyal Medya Kullanımı*, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Ana Bilim Dalı.
- Y64- Sevgi Sönmez (2019).** *Ülkü Ocaklarının İşlevinin Yerel Düzeyde Farklaşması: Alanya Örneği ve Etimesgut Örneği*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Y65- Tuğçe Erdem Cevizci (2019).** *Yeni Medyada Kişilerarası İletişimin Siyasal Sosyalleşme Sürecine Etkisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı.
- Y66- Zuhâl Kazak (2019).** *Siyasal Kültür ve Etnisite İlişkisi Bağlamında Türkiye'de Yaşayan Kazaklar Üzerine Bir İnceleme*, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

Y67- Meltem Yılmaz (2021). *Lise Öğrencilerinin Politik Sosyalleşme Süreçlerinin Analizi Samsun Örneği*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Y68- Hüsne Yüksel (2021). *Siyasal Toplumsallaşma ve Siyasal Katılım Bağlamında Ev Kadınları: Afyonkarahisar Örneği*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

Y69- Erdal Arıkan (2021). *II. Balkan Savaşı ile I. Dünya Savaşı Arasında Osmanlı'da Çocukluğun Politik İnşası 1913-1914 (Çocuk Duygusu ve Çocuk Dünyası Dergileri Üzerine Bir İnceleme)*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı.